

SOOVITUSED

KOMISJONI SOOVITUS,

20. veebruar 2013,

Investeerides lastesse aitame neil välja rabeleda ebasoodsate olude ringist

(2013/112/EL)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

- (1) Inimväärikuse austamine on Euroopa Liidu põhiväärtus ning Euroopa Liidu eesmärkide hulka kuulub siin elavate inimeste heaolu edendamine. Euroopa Liit peab kaitsma laste õigusi, võitlema sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu, edendama sotsiaalset õiglust ja tugevdama sotsiaalkaitset.
- (2) Enamikus ELi liikmesriikides on laste⁽¹⁾ puhul vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht suurem kui ülejäänud elanikkonna puhul. Lapsed, kes kasvavad üles vaesuses või sotsiaalse tõrjutuse tingimustes, ei ole tõenäoliselt koolis nii edukad kui nende paremates oludes kasvavad eakaaslased, neil võib esineda probleeme tervisega ja võib juhtuda, et nad ei suuda hilisemas elus ennast täiel määral teostada.
- (3) Vältides ebasoodsate olude edasikandumist põlvkonnalt põlvkonnale, anname olulise panuse Euroopa tuleviku heaks, samuti aitame otseselt kaasa tööhõive ja majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020” elluviimisele, mis on pikemas perspektiivis kasulik lastele, majandusele ja ühiskonnale tervikuna.
- (4) Varajane sekkumine ja ennetav lähenemine on väga olulised mõjusa ja tõhusa poliitika väljatöötamisel, sest riiklikud kulud, mida on vaja laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse tagajärgedega võitlemiseks, on üldiselt suuremad kui kulud, mida on vaja sekkumiseks väikeste laste puhul.
- (5) Ebavõrdsuse vähendamine varases lapsepõlves on oluline vahend, millega tõhustada võitlust vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu üldiselt. Ennetustegevus on kõige tulemuslikum siis, kui rakendatakse integreeritud strateegiaid, mis seovad omavahel vanemate toetamise pääsemaks tööturule ja piisavad sissetulekutoetused ning selliste teenuste kättesaadavuse, mis on laste heaolu jaoks kõige olulisemad. Kõnealuste teenuste hulka kuuluvad näiteks kvaliteetne (koolieelne) haridus, tervishoid, elamistingimused ja sotsiaalteenused, samuti võimalused osalemiseks

ja oma õiguste kasutamiseks, mis aitavad lastel end elus täiel määral rakendada ja suurendavad nende vastupanuvõimet.

- (6) Kõige edukamad strateegiad laste vaesuse leevendamiseks on olnud sellised, mida toetatakse kõigi laste heaolu parandava poliitikaga, pöörates seejuures suurt tähelepanu lastele, kelle olukord on eriti haavatav.
- (7) Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste edendamine ning samuti laste ja nende perekondade diskrimineerimise (mistahes põhjustel, kuid eelkõige soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel) vastane võitlus peaks alati olema laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse kõrvaldamisele suunatud meetmete aluseks.
- (8) Praegune finants- ja majanduskriis mõjutab lapsi ja perekondi väga tõsiselt, paljudes riikides on tõusnud vaesuses ja sotsiaalse tõrjutuse tingimustes elavate laste osakaal.
- (9) Paljudes riikides toimunud eelarvete konsolideerimine aina suuremate eelarvekärbete kaudu on muutnud sotsiaalpoliitika piisavuse ja tõhususe nii lühi- kui ka pikaajalises perspektiivis järjest küsitavamaks.
- (10) Üle ühe kümnendi kestnud ELi tasandi koostöö käigus on laste vaesuse põhjustes jõutud ühistele seisukohtadele – seda tänu ulatuslikule tööle, mille käigus on välja töötatud asjakohased järelevalve indikaatorid, kindlaks määratud ühised probleemid ja edukad poliitikasuunad, mis on suurendanud laste vaesuse teema poliitilist aktuaalsust. Selle töö tulemusena teatas komisjon teatises „Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa tegevusprogramm: sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse Euroopa raamistik”⁽²⁾ laste vaesust käsitleva soovitusel vastuvõtmisest.
- (11) Strateegia „Euroopa 2020” on hoogustanud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastast tegevust ELis, sest sellega püstitati Euroopa tasandil ühine eesmärk, milleks on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste arvu vähendamine 2020. aastaks vähemalt 20 miljoni võrra, lisaks pöörati strateegias suurenenud tähelepanu

⁽¹⁾ Vastavalt ÜRO lapse õiguste konventsioonile peetakse lasteks kõiki alla 18-aastaseid isikuid.

⁽²⁾ KOM(2010) 758 (lõplik).

enneaegse koolist väljalangemise takistamisele. Laste vaesuse vähendamine ja ennetamine on olulisel kohal ELi ja liikmesriikide sellealases töös ning moodustab osa vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa tegevusprogrammist.

- (12) Euroopa poolaasta raames püütakse tagada, et rakendataks asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi laste vaesuse vastase võitluse ja laste heaolu tõstmise kohta.
- (13) Kõik ELi liikmesriigid on ratifitseerinud ÜRO lapse õiguste konventsiooni. ÜRO lapse õiguste konventsioonis sätestatud nõuded ja põhimõtted peavad ka tulevikus suunama lapse õigusi mõjutavat ELi poliitikat ja meetmeid.
- (14) 2012. aasta juunis sotsiaalkomitee poolt vastuvõetud nõuandvas aruandes⁽¹⁾ ja selle olulisemates ideedes, samuti 2012. aasta oktoobris vastuvõetud tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu järeldustes „Laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ennetamine ja nende vastu võitlemine ning laste heaolu edendamine“⁽²⁾ kinnitasid liikmesriigid taas võetud kohustusi ja tervitasid komisjoni algatust võtta vastu sellekohane soovitus.
- (15) Mitmesugused ELi meetmed on olnud suunatud teemadele, mis on seotud laste vaesusega ja milles käsitletakse ebasoodsate olude edasikandumist põlvest põlve, seda eriti hariduse ja koolituse, tervise, laste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas⁽³⁾.
- (16) Ehkki laste vaesuse vastased meetmed on peamiselt liikmesriikide pädevuses, võib ühtne Euroopa raamistik tugevdada sünergiat asjakohaste poliitikaalaldkondade vahel, aidata liikmesriikidel läbi vaadata oma poliitikaid ja õppida üksteise kogemustest, parandades seeläbi poliitika tõhusust uuenduslike ideede lisamisega ning võttes samal ajal arvesse olukordade ja vajaduste erinevusi kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil.
- (17) Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames võivad need suunised olla aluseks edasisele koostööle ja arutelule

selle üle, kuhu tuleks suunata rahastamisvahendid, eelkõige struktuurifondide vahendid, et saavutada kavandatud eesmärk, milleks on sotsiaalse kaasatuse edendamine ja vaesusevastane võitlus,

SOOVITAB LIIKMESRIIKIDEL: organiseerida ja rakendada meetmeid, millega võidelda laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu, edendades seejuures laste heaolu, ning mille aluseks on mitme- mõttelised strateegiad ja mis lähtuvad järgmistest juhistest.

1. HORISONTAALSED PRINTSIIBID, MILLEST JUHINDUDA

- Laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse probleemi lahendamine integreeritud strateegiate abil, mis pakuvad enam kui laste materiaalse kindlustatuse tagamine ja mis edendavad võrdsed võimalusi nii, et kõik lapsed saaksid täielikult realiseerida oma potentsiaali.
- Laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse probleemi lahendamine laste õiguste seisukohast lähtuvalt, viidates eelkõige Euroopa Liidu lepingu asjakohastele sätetele, Euroopa Liidu põhiõiguste hartale ja ÜRO lapse õiguste konventsioonile, ning tagamine, et laste õigusi austatakse, kaitstakse ja viiakse ellu.
- Alati tuleb esmajoones lähtuda laste parimatest huvidest ja tunnustada lapsi kui sõltumatuid isikuid, kellel on õigused, samal ajal tuleks teadvustada perekondade (esmate hooldajate) toetamise olulisust.
- Säilitada sobiv tasakaal üldiste poliitikasuundade (mille eesmärk on edendada kõigi laste heaolu) ja sihipärase meetmete (mille eesmärk on toetada kõige ebasoodsamas olukorras olijaid) vahel.
- Tagada, et kõige rohkem pööratakse tähelepanu sellistele lastele, kes on rohkem ohustatud mitme ebasoodsa teguri koosmõju tagajärjel (näiteks roma lapsed, teatavad sisserändajate või rahvusvähemuste lapsed, erivajadustega või puudega lapsed, alternatiivhooldust vajavad lapsed ja tänavalapsed, vangis olevate vanemate lapsed, samuti lapsed leibkondadest, kus vaesusriskid on suuremad, nt üksikvanemate lapsed või suurte perede lapsed).
- Jätkata investeringuid lastesse ja perekondadesse, nii et poliitikas säiliks järjepidevus ja planeerimisel pikaajaline perspektiiv; hinnata, kuidas poliitilised reformid mõjutavad kõige ebasoodsamas olukorras olijaid ja võtta meetmeid, vähendamaks mis tahes kahjulikku mõju.

⁽¹⁾ Sotsiaalkaitsekomitee nõuandev aruanne Euroopa Komisjonile laste vaesuse ennetamise ja selle vastu võitlemise ning laste heaolu edendamise kohta, vastu võetud 27. juunil 2012.

⁽²⁾ „Laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ennetamine ja nende vastu võitlemine ning laste heaolu edendamine“, tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu järeldused, 5. oktoober 2012, 14437/12.

⁽³⁾ Vt eelkõige: Ajakohastatud strateegiline raamistik üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, KOM(2008) 865 (lõplik); Solidaarsus ja tervishoid: tervisealase ebavõrdsuse vähendamine Euroopa Liidus KOM(2009) 567 (lõplik); Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegia 2010–2015, KOM(2010) 491 (lõplik).

2. KOLMELE SAMBALE TUGINEVATE INTEGRERITUD STRATEEGIAATE ARENDAMINE

2.1. Juurdepääs piisavatele vahenditele

Toetada lapsevanemate osalemist tööturul – tuleb teadustada, et lapsevanemate tööturul osalemise ja laste elutingimuste vahel on tugevad seosed, ning vastavalt komisjoni aktiivse kaasamise teemalises soovitusel⁽¹⁾ ja Barcelona eesmärkides⁽²⁾ sõnastatud põhimõtetele võtta kõik võimalikud meetmed, et toetada lapsevanemate tööturul osalemist, seda just nende lastevanemate puhul, kes on tööturult eemale jäänud, ja leibkondade puhul, kus on suurem vaesusrisk:

- kindlustada, et töö käimine oleks kasulik: selleks tuleb kindlaks teha, milliste konkreetsete tööturult kõrvalejäämist soodustavate teguritega puutuvad tööturule sisenedes ja töötades kokku lapsevanemad, ning kõrvaldada need tegurid, sealhulgas tegurid, mis on seotud maksu- ja sotsiaalhüvitissüsteemide ülesehituse ja vastastikuse mõjuga;
- toetada üksikvanemate ja leibkonna teiseste palgasaajate töö käimist ja raha teenimisel osalemist, edendades soolist võrdõiguslikkust tööturul ja perekondliku vastutuse jagamisel;
- pakkuda suuremat toetust lastevanematele, kes tahavad pärast vanemapuhkust tööturule naasta; selleks sobivad koolitusmeetmed ja töötusimistootus ning keskenduda tuleks eelkõige riskirühmadele;
- tõhustada pingutusi tagamaks, et kõigil perekondadel, sealhulgas haavatavas olukorras ja vaesust soodustavates piirkondades elavatel perekondadel oleks juurdepääs taskukohastele ja kvaliteetsetele väikelaste haridus- ja lastehoiuteenustele;
- kohandada lastehoiuteenuste kavandamise ja kättesaadavuse kriteeriumeid, eesmärgiga mitmekesisemad töölkäimise viise, millega abistatakse lapsevanemaid töökohustuste täitmise jätkamisel või töö leidmisel ja pööratakse samal ajal tähelepanu lapse huvide kaitsmisele;
- edendada töökohtade ja töökeskkonna kvaliteeti nii, et see võimaldaks lapsevanematel töölkäija ja lapsevanema rolle tasakaalus hoida, pakkudes vanemapuhkust ja toetust töökohtadel ning tagades paindliku töökorralduse.

Tagada hüvitiste kombineerimise kaudu piisav elatus – lastel peab olema võimalik nautida elatustaset, mis

on kooskõlas inimväärse elu standarditega – selleks tuleb optimaalselt kombineerida rahalisi ja mitterahalisi hüvitisi:

- toetada perekonna sissetulekut piisavate, ühtsete ja tõhusate hüvitiste pakkumisega, sealhulgas maksusoodustused, pere- ja lapsetoetused, eluasemetoetused ja miinimumsissetuleku kavad;
- täiendada rahalise sissetulekutoetuse kavasid mitterahaliste hüvitistega, eelkõige just toitlustamise, lastehoiu, hariduse, tervise, eluaseme, transpordi ja spordi või sotsiaal-kultuurilise tegevuse valdkondades;
- tagada, et lastele suunatud rahalise toetuse kavandamisel ja määramisel arvestataks elukorralduse arenguid ja et toetus põhineks piisaval ümberjaotamisel sissetulekurühmade vahel;
- juurdepääs hüvitistele, mida lastel või nende perekondadel on õigus saada, peaks olema lihtsam ning välja tuleks töötada hüvitisesaajatele suunatud tugiteenused;
- pakkuda isiku majanduslikust olukorrast sõltuvaid või sihtotstarbelisi hüvitisi nii, et välditaks häbimärgistamist, tehtaks vahet laste vajaduste vahel ja vähendataks ohtu sattuda vaesusse, vältides samas seda, et leibkonna teiseste palgasaajate ja üksikvanemate töötamine oleks ebasoodne;
- juhul kui perekondadele suunatud hüvitised tahetakse teha sõltuvaks lapsevanema käitumisest või lapse kooliskäimisest, tuleb põhjalikult kaalutleda ja hinnata sellise meetme võimalikku negatiivset mõju;
- luua regulaarsed ja paindlikud maksevahendid, mis tagavad maksimaalse kaetuse ja on lastele kõige kasulikud, näiteks ettemaksete süsteemid.

2.2. Taskukohaste kvaliteetteenuste kättesaadavus

Vähendada laste ebavõrdsust, investeerides väikelaste haridusse ja lastehoidu – tuleb suurendada väikelaste hariduse ja lastehoiu potentsiaali sotsiaalsele kaasatusele ning lapse arengule kaasa aitamisel. Väikelaste haridust ja lastehoidu tuleb käsitada sotsiaalse investeeringuna, mis on suunatud ebavõrdsuse vähendamise ja ebasoodsates oludes kasvavate laste ees seisvate probleemide lahendamisele varase sekkumise vahendite kaudu:

- tagada juurdepääs kvaliteetsetele, kaasavatele väikelapse haridus- ja lastehoiuteenustele, mis oleksid taskukohased, ja kohandada vastavate teenuste osutamine perekondade vajadustele;

⁽¹⁾ Komisjoni 3. oktoobri 2008. aasta soovitus 2008/867/EÜ tööturul tõrjutud isikute aktiivse kaasamise kohta.

⁽²⁾ Eesistujariigi järeldused, Barcelona Euroopa Ülemkogu, 15.–16. märts 2002, dokument SN 100/1/02 REV.1

- soodustada ebasoodsa taustaga laste (eelkõige alla kolmeaastaste laste) osalemist, seda vaatamata nende vanemate olukorrale tööturul, samal ajal vältides häbi-märgistamist ja segregatsiooni;
- toetada lapsevanemaid, kes on laste esimestel eluaastatel oma laste peamise õpetaja rollis, ja soodustada seda, et väikelaste haridus- ja lastehoiuteenuste osutamisel tehtaks tihedat koostööd lapsevanemate ja muude lastekasvatustes osalevate isikutega (nt tervishoiuteenuste või lapsevanematele suunatud tugiteenuste osutajad);
- tõsta lapsevanemate teadlikkust sellest, kui kasulik on väikelapse haridus- ja lastehoiuprogrammides osalemine nii lastele kui lapsevanematele; kasutada väikelapse haridus- ja lastehoiuprogramme varase hoiatus-süsteemina, mille alusel teha kindlaks perekondlikke või kooliga seonduvaid füüsilisi või psühholoogilisi probleeme, erivajadusi või väärtkohtlemist.

Tugevdada haridussüsteemi mõju võrdsete võimaluste tagamisel – tuleb suurendada haridussüsteemi võimet murda ebasoodsate olude tsüklit, tagades, et kõik lapsed saaksid kasu üldisest kvaliteetsest haridusest, mis soodustab nende emotsionaalset, sotsiaalset, kognitiivset ja füüsilist arengut:

- tagada, et kaasatakse kõik õppurid, suunates vajaduse korral vahendid ja võimalused ebasoodsamates oludes isikutele, ning tähelepanelikult jälgida tulemusi;
- tunnistada piirkondlikke erinevusi hariduse kättesaadavuse ja kvaliteedi ning õpitulemuste osas, ning tegeleda nende erinevustega; tõhustada segregatsioonivastaseid meetmeid, mis tugevdavad kõigile kättesaadavat kooliharidust;
- luua kaasav õpikeskkond, tugevdades koolide ja lapsevanemate sidemeid ja pakkuda vajadusel personaalset toetust, kompenseerimaks konkreetseid ebasoodsaid olusid (selleks sobib näiteks sisseändajate ja rahvusvähemuste hulka kuuluvate lapsevanemate koolitamise);
- tegeleda koolist kõrvalehoidmise või väljalangemise põhjustega (näiteks kohustusliku hariduse eest täiendava rahalise tasu küsimine), pakkudes sihipäraseid õppetoetusi ja luues toetava õpikeskkonna;
- parandada madalate baasoskustega õpilaste õpiedukust, tugevdades kirjaoskuse, arvutusoskuse ning matemaatika ja loodusteaduste algteadmiste õpetamist ja tagada, et õpiraskustega õpilased selgitataks varakult välja;
- töötada välja ja rakendada ulatuslik poliitiline lähenemine koolist väljalangemise vähendamiseks. See lähenemine

mine peaks hõlmama ennetamis-, sekkumis- ja kompensatsioonimeetmeid. Tuleb tagada, et kõnealune lähenemine hõlmab meetmeid, mis on suunatud koolist väljalangemise ohus olevatele õpilastele;

- tõhustada võrdõiguslikkust käsitlevat õigusraamistikku ja tagada, et ka kõige marginaalsemaile õppureile oleks tagatud põhiõigus omandada kvaliteetne miinimumkvalifikatsioon.
- vaadata läbi kõigi õpetamisega seonduvate elukutsete profiilid ja tõsta nende kvaliteeti ning valmistada õpetajaid ette sotsiaalse mitmekesisuse osas; võtta tööle spetsiaalsed kultuurivahendajad ja võtta kasutusele rollimudelid, millega lihtsustatakse romade ja sisseändaja taustaga laste integratsiooni.

Via tervishoiusüsteemid paremini vastavusse ebasoodsas oludes kasvavate laste vajadustega – tuleb tagada, et kõik lapsed saaksid täiel määral kasutada oma universaalset õigust tervishoiuteenustele, sealhulgas haiguste vältimise ja tervislike eluviise soodustavate teenustele, samuti kvaliteetse arstiabi teenustele:

- tegeleda takistustega, millega haavatavas olukorras lapsed ja pered tervishoiuteenuste kasutamisel kokku puutuvad, sealhulgas kulud, kultuurilised või keeleprobleemid, teabe puudumine. Tervishoiuteenuste osutajate koolitust on vaja selles valdkonnas parandada;
- investeerida haiguste vältimise varases lapseas, võttes meetmeid, millega seotakse omavahel toitumine, tervishoid, haridus ja sotsiaalteenused;
- tegeleda sotsiaalsest seisundist tuleneva ebatervisliku eluviisi ja ainesõltuvuse probleemiga, tehes tasakaalustatud toitumise ja sportlikud eluviisid kõigile lastele kättesaadavaks;
- pöörata erilist tähelepanu füüsilise või vaimse puudega lastele, ilma dokumentideta või registrisse kandmata lastele, rasedatele teismelisele ja ainesõltuvusprobleemiga perest pärit lastele.

Pakkuda lastele turvalist ja sobilikku kodu ja elukeskkonda – tuleb võimaldada lastel elada ja üles kasvada turvalises, tervislikus ja lapsesõbralikus keskkonnas, mis toetaks laste arengut ja õpivajadusi:

- võimaldada lastega peredele taskukohane, kvaliteetne eluase (sealhulgas sotsiaaleluase), pöörata tähelepanu olukordadele, kus võidakse kokku puutuda keskkonnohtude, ülerahvastatuse või rahapuudusest tuleneva suutmatusega tasuda elektrienergia või kütte eest;

- toetada perekondi ja lapsi, kel on oht jääda kodutuks, vältides väljatõstmisi, ebavajalikke kolimisi ja perekondade lahutamist ning pakkudes ajutist peavarju ja pikaajalisi eluasemelahendusi;
- kohalikes planeeringutes tuleb pöörata tähelepanu laste huvidele – tuleks vältida getode tekkimist ja eraldatust, selleks tuleks eluasemepoliitikas edendada sotsiaalset segunemist ja pakkuda piisavat ühistranspordi kasutamise võimalust;
- vähendada lastele kahjulikku mõju avaldavat kokkupuudet kehva elu- ja sotsiaalse keskkonnaga, et kaitsta lapsi vägivald ja väärkohtlemise ohvriks langemise eest.

Suurendada peretoetusi ja parandada alternatiivsete hooldusvõimaluste kvaliteeti – tuleb tugevdada lastekaitset ja ennetavaid sotsiaalteenuseid; aidata peredel lihvida oma vanemlike oskusi ilma pereliikmeid häbimärgistamata, tagades samas, et lapsed, kelle vanematelt on vanemlikud õigused ära võetud, kasvaksid üles keskkonnas, mis vastab nende vajadustele:

- tagada, et vaesus ei oleks kunagi ainsaks põhjenduseks, miks lapse vanematelt võidakse vanemlikud õigused ära võtta; seada eesmärgiks, et lastel oleks võimalik jääda või tagasi pöörduda oma vanemate juurde, selleks tuleks näiteks aidata perekonnal materiaalsed puudused kõrvaldada;
- tagada, et laste hooldusasutusse paigutamist kontrollitakse piisavalt ja üritatakse vältida, ning näha ette hooldusasutusse paigutamise regulaarne läbivaatamine juhtudel, kui laps on hooldusasutusse paigutatud;
- peatada vanemliku hoolduseta laste jaoks ettenähtud institutsionaalsete hooldusasutuste levik; edendada kvaliteetset, kogukonnapõhist hooldust ja soodustada institutsionaalsete hooldusasutuste asemel hooldust perekonnamudelipõhistes asutustes, kus laste arvamusi arvesse võetakse;
- tagada, et vanemliku hoolduseta lastel on juurdepääs tervise, hariduse, tööhõive, sotsiaalabi, sotsiaalkindlustuse ja eluasemega seonduvatele kvaliteetsetele (nii üld- kui ka eriteenustele), sealhulgas ka täiskasvanuikka jõudes iseseisva eluga alustades;
- toetada asjakohaselt lapsi, kelle vanemad on maha jätnud, kui üks neist või mõlemad on riigist lahkunud, et minna tööle teise riiki, samuti tuleb toetada nende laste asendushooldajaid.

2.3. Lastel on õigus osaleda

Toetada kõigi laste osalemist mängudes, vabaajategevuses, spordis ja kultuuriringides – tuleb teadvustada, et

kuna laste heaolu ja toimetulekut rasketes olukordades mõjutavad ka lapsed ise, tuleb anda neile võimalus osaleda informaalsetes õppetegevustes, mis toimuvad väljaspool kodu ja pärast tavapäraseid koolitunde:

- kõrvaldada takistused, näiteks kuludega, juurdepääsuga või kultuuriliste erinevustega seonduvad probleemid tagamaks, et kõik lapsed saaksid väljaspool kooli mängida, osaleda vabaajategevuses, spordi- ja kultuuriringides;
- sisse seada turvalised ruumid laste lähikonda ja toetada ebasoodsas olukorras olevaid kogukondi selleks spetsiaalselt kavandatud soodustustega;
- julgustada koole, ühiskonnategelasi ja kohalikke ametiasutusi välja pakkuma paremaid kooliväliseid tegevusi ja vahendeid kõigi laste jaoks, sõltumata vanemate tööalasest olukorrast ja taustast;
- peredele tuleb võimaldada sotsiaalmeetmetes osalemist eesmärgiga parandada vanemlike oskusi ja edendada positiivset suhtlust pereringis;
- edendada osalemisvõimalusi, mille aluseks on kogukonna vabatahtliku tegevus, ja põlvkondadevahelist solidaarsust.

Luuva vahendid, mis aitavad lastel nende elu mõjutavate otsuste tegemisel osaleda – lastele tuleb anda võimalus teadlikult arvamust avaldada ja julgustada neid seda tegema, seejuures tuleb tagada, et neid arvamusi oluliseks peetakse ja tähtsate lapsi mõjutavate otsuste tegemisel arvesse võetakse:

- kasutada ja edasi arendada olemasolevaid vahendeid, millega kaasata lapsi teenuste (näiteks lastehoiuteenused, tervishoid ja haridus) organiseerimisse ning konsulteerida nendega asjakohaste poliitiliste meetmete kavandamisel nende vanusele kohandatud vahendite kaudu;
- toetada kõigi laste kaasamist olemasolevatesse osalemisstruktuuridesse. Tuleb tegutseda nii, et ka ebasoodsates oludes kasvanud lapsed oleksid kaasatud, ja toetada nende osalemist;
- lastega töötavaid professionaale tuleb innustada lapsi aktiivselt kaasama, seejuures tuleb tõsta teadlikkust nende õigustest ja kohustustest;
- tagada, et lapse õigusi arvestataks kõigis õiguslastes otsustes ja edendada lapsesõbralikku kohtupidamist, eelkõige võimaldades lastel tõhusalt kohtuprotsessis osaleda.

3. VAJALIKE VALITSEMISTAVADE, RAKENDAMISMEETMETE JA JÄRELEVALVEKORRA TÄIENDAMINE

Tugevdada sünergiat sektorite vahel ja parandada juhtimiskorraldust – tagada võtmeisikutevahelise koostöö laiemal kavandamise ja suurendamisega, et poliitilised meetmed laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu oleksid tõhusad:

- välja töötada regulaarsed ja süstemaatilised seosed laste sotsiaalse kaasatuse seisukohast olulise tähtsusega poliitikavaldkondade vahel ja tugevdada sünergiat võtmeisikute vahel, seda eelkõige hariduse, tööhõive, tervishoiu, võrdõiguslikkuse ja laste õiguste alal;
- näiteks konkreetsete institutsiooniliste korralduste abil töötada selle nimel, et lastega seotud meetmed ja õigused oleksid hästi integreeritud olulistesse poliitika- valdkondadesse;
- edendada tihedat koostööd ja regulaarset dialoogi kõikide tasandite riigiasutuste, tööturu osapoolte, kohalike kogukondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel;
- toetada ja edasi arendada laste kaasatust, sealhulgas käesoleva soovitusel rakendamisel.

Tõhustada tõenditel põhinevate lähenemisviiside kasutamist – selleks tuleb tõhustada tõenditel põhineva poliitika väljatöötamist ja sotsiaalpoliitika uuendamist, tagades ühtlasi, et seejuures arvestatakse, kuidas need poliitilised lähenemisviisid võivad lapsi mõjutada:

- jälgimaks poliitika mõju lastele ja nende perekondadele tuleb hästi ära kasutada olemasolevad statistilised ja haldusandmed; vajaduse ja teostatavuse korral tuleb suurendada statistiliste andmete hulka (ja esitada andmed sugupoolte alusel jaotatuna), seda eelkõige puudustkannatavate laste kvaliteetsete ja taskukohaste lastehoiuvõimaluste, laste tervise ja kõige haavatavamate rühma kuuluvate laste olukorra kohta;
- tagada, et andmed laste olukorra jälgimiseks esitatakse õigeaegselt ja soodustada selliste meetodite ja mudelite kasutamist, mis võimaldavad poliitika võimalikku mõju lastele eelnevalt süsteemselt hinnata, nagu näiteks mikrosimulatsioon;
- tuleb tugevdada sidemeid poliitikute ja teadlaste vahel ning katsetada asjakohaseid poliitilisi uuendusi; julgustada programmi väljundite hindamist tõendipõhiselt, sealhulgas pikas perspektiivis hindamist pikaajalise uuringu alusel, ning muuta hindamistulemused paremini nähtavaks ja kättesaadavaks;

- edendada heade tavade ja teadmiste vahetust, läbiproovitud ja kontrollitud sekkumismudelite väljaselgitamist, meetmeid, millega tugevdatakse üldisemalt kogukonna solidaarsust ja mis võimaldavad kohalikel kogukondadel koostööd teha;
- hinnata majanduskriisi tagajärjel võetud ajutiste meetmete mõju ning alles seejärel otsustada, kas need poliitilised meetmed tuleks lisada struktuurireformidele.

4. ASJAKOHASTE ELI VAHENDITE KASUTAMINE

Laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse probleemi lahendamise tuleb paigutada strateegia „Euroopa 2020” keskmesse – mitmesugused strateegia „Euroopa 2020” raames kättesaadavad vahendid ja indikaatorid tuleb kasutusele võtta, et anda laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse probleemi lahendamisele uut hoogu:

- laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse probleem tuleb ametlikult tõsta strateegia „Euroopa 2020” ja riiklike reformiprogrammide keskseks probleemiks, kuna see on osa tööst, mida tehakse vaesuse vähendamisel ja sotsiaalse tõrjutuse vastases võitluses ning mille puhul võetakse arvesse asjakohaseid Euroopa Ülemkogus vastu võetud riigipõhiseid soovitusi;
- vajaduse korral tuleb kaaluda laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks riiklike eesmärkide püstitamise lisandväärtust, võttes seejuures arvesse riikide omapära;
- rakendada täismahus strateegia „Euroopa 2020” ja sotsiaalvaldkonna avatud koordineerimismeetodi pakutavaid vahendeid, parandamaks laste vaesuse vastu võitlemiseks ja laste heaolu suurendamiseks võetud meetmete järelevalvet ja hindamist, kasutades kavandatud indikaatoripõhist järelevalveraamistikku, mis on lisatud käesolevale soovitusel;
- tugevdada sünergiat asjakohaste ELi poliitikavaldkondadega, eelkõige hariduse, tervishoiu, soolise võrdõiguslikkuse ja laste õiguste valdkondades.

Võtta kasutusele asjakohased ELi rahastamisvahendid – eespool esitatud poliitiliste prioriteetide toetuseks tuleb asjakohaselt ära kasutada võimalused, mida pakuvad ELi rahastamisvahendid:

- toetada tõenditel põhineva poliitika ja sotsiaalvaldkonna uuenduste edasist arendamist sotsiaalsete muutuste ja innovatsiooni programmi, Euroopa Sotsiaalfondi, algatuse „Horisont 2020” vahenditest. Neid vahendeid tuleb kasutada võimalike poliitiliste uuenduste testimisel, hindamisel ja ajakohastamisel;
- tuleb kasutusele võtta enim puudustkannatavatele isikutele suunatud Euroopa toiduabiprogrammi vahendid (suunates need vahendid lastele, kes kannatavad toidu- ja materiaalse puuduse käes), üleeuroopalise koolipiima

- ja koolipuuvilja programmide vahendid (pakkudes lastele kõrge toiteväärtusega tooteid ja tutvustades tervislikke toitumisharjumusi) ning programmi „Erasmus kõigile” vahendid (parandades laste juurdepääsu haridusele, informaaalsele õppimisele ja spordile);
- tuleb kasutusele võtta struktuurifondide pakutavad võimalused laste ja perekondade toetamiseks, seda eriti Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengufondi 2014.-2020. aasta tööprogrammide koostamisel, seejuures tuleks arvestada konkreetse riigi jaoks esitatud soovitusetega;
 - sobivalt ära kasutada eesmärgid, mis on seotud tööhõive edendamise ja tööjõu liikuvuse toetamise, sotsiaalse kaasatuse edendamise ja vaesusevastase võitlusega, investeerides haridusse, oskuste omandamisse ja elukestva õppe edendamisse, samuti asjakohastes prioriteetidesse nende valdkondade raames. Prioriteetide hulka kuuluvad eelkõige väikelaste haridus, enneaegse koolist väljalangemise vähendamine, töö- ja eraelu ühildamine, juurdepääs teenustele (sealhulgas tervishoiu- ja sotsiaalteenustele), kogukondlikult juhitud kohaliku arengu strateegiad, mahajäänud piirkondade taastamise toetamine ja üleminek institutsionaalsetelt teenustelt kogukonnapõhistele teenustele;
 - tagamaks, et 2014.–2020. aasta struktuurifondide meetmed oleksid edukad, tuleb kasutusele võtta tõenditel põhinevad strateegiad enneaegse koolist väljalangemise vähendamiseks, kaasata asjakohased huvirühmad, ja võtta meetmeid, mis toetavad institutsionaalsete hooldusteenuste muutmist kogukonnapõhisteks hooldusteenusteks;
 - tuleb arendada partnerlust struktuurifondide kavandamisel ja nende kättesaadavuse tagamisel, kaasates asjakohased riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi huvirühmad, eelkõige asjakohased riigiasutused, tööturu osapooled ja valitsusvälised organisatsioonid, ning võtta kasutusele kõik meetmed, et võidelda laste vaesusega.

Brüssel, 20. veebruar 2013

Komisjoni nimel
komisjoni liige
László ANDOR

Indikaatoripõhine järelevalveraamistik

Kavandatud järelevalveraamistikus esitatakse indikaatorid, mille alusel jälgida käesoleva soovitusel rakendamist. Ettepanekud edasisteks parandusteks on esitatud sotsiaalsete investeeringute paketi lisades.

Laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastase võitluse ning laste heaolu edendamise üldeesmärk

Strateegia „Euroopa 2020”	Määratlus	Jaotused	Päritolu	Esmatähtis / teisejärguline (1) / kontekst	Märkused
Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht laste puhul (Euroopa 2020. aasta vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse strateegia peamisele eesmärgile vastav jaotus)	Laste hulk, kes elavad leibkonnas, kes on vaesuseohus ja/või kes kannatavad tõsist materiaalet puudust ja/või väga madala tööhõivega leibkonnas (nende kolme indikaatori täpsemat määratlust vaata allpool).	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	Esmatähtis / teisejärguline / kontekst	Märkused
Vaesusriski määr laste puhul (analüüsitakse koos vaesuse piirmääraga ostujõu standardis leibkonna puhul, mis koosneb kahest täiskasvanust ja kahest alla 14-aastasest lapsest)	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille ekvivalentnetosissetulek on alla 60 % riigi keskmisest ekvivalentnetosissetulekust.	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17) ja leibkonna liigid	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Tõsise materiaalse puuduse määr	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille elutingimusi häirib tõsiselt vahendite puudus, st laps kogeb alljärgnevalt nimetatud üheksast puudust väljendavast tegurist vähemalt nelja: ta perekond ei suuda i) tasuda üüri või kommunaalteenuste arveid, ii) hoida oma kodu piisavalt soojana, iii) toime tulla ootamatute kuludega, iv) ülepäeviti süüa liha, kala või samaväärseid proteiinirikkeid tooteid, v) puhata nädal aega väljaspool elukohta, vi) soetada autot, vii) soetada pesumasinat, viii) soetada värviteleviisorit või ix) soetada telefoni.	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Selliste laste osakaal, kes elavad väga madala tööhõivega leibkonnas	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkonnas, kus tööealised täiskasvanud (18–59-aastased) on eelmisel aastal (st tulude vaatlusperioodil) töötanud alla 20% võimalikust tööajast.	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Laste vaesuse indikaator	Ettevalmistamisel		Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Ei kohaldata	Väljatöötamisel

Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	Esmatähtis / teisejärguline / kontekst	Märkused
Laste vaesuse ohu hajuvus vaesuriski piiri suhtes: vaesuriski määr arvutatakse 50 % ja 70 % piirmäära suhtes	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille ekvivalentnetosissetulek on alla 50 % ja 70 % riigi keskmisest ekvivalentnetosissetulekust.	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17)	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Teisejärguline	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Pideva vaesuriski määr laste puhul	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille ekvivalentnetosissetulek on alla vaesuse piirmäära sel aastal ja oli sel tasemel veel vähemalt kahel kolmest eelnevast aastast.	0–17	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Teisejärguline	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Teataval ajahetkel fikseeritud vaesuriski määr laste puhul	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkondades, mille ekvivalentnetosissetulek on alla 60 % riigi keskmisest ekvivalentnetosissetulekust sel ajahetkel, kui vaesuriski piir fikseeriti	0–17	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Kontekst	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga

Juurdepäas piisavatele vahenditele

Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	Esmatähtis / teisejärguline / kontekst	Märkused
Töötavate isikute vaesuse määr leibkondades, kuhu kuuluvad ülalpeetavad lapsed	Selliste ülalpeetavate lastega isikute osakaal, keda määratakse töötavana ja kelle sissetulek on alla vaesuse piirmäära (60 % riigi keskmisest ekvivalentnetosissetulekust)	Vanuserühmad (0–17, 18–64, 0–64) leibkonna liigi järgi (üksikvanemad, kaks täiskasvanut ülalpeetavate lastega)	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	
Laste vaesuriski määr leibkonna töö intensiivsuse järgi	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkondades, mille ekvivalentnetosissetulek on alla 60 % riigi keskmisest ekvivalentnetosissetulekust leibkonna töö intensiivsuse järgi	0–17, tööhõive leibkonnas (väga kõrge [0,85 – 1], kõrge [0,55 – 0,85], keskmine [0,45 – 0,55], madal [0,2 – 0,45])	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	
Vaesuriski määr laste puhul, kes elavad töötavate vanematega leibkonnas	Selliste laste osakaal, kes elavad leibkondades, mille sissetulek on alla vaesuse piirmäära (alla 60 % riigi keskmisest ekvivalentnetosissetulekust) ja töö intensiivsus on üle 0,2	Leibkonna liigi alusel	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	

Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	Esmatähtis / teisejärguline / kontekst	Märkused
Laste suhtelise vaesuse süvik	Erinevused isikute keskmises ekvivalentsissetulekus, omavahel võrreldakse isikuid, kelle sissetulek on alla vaesusriski piiri ja võrdne vaesusriski piirmääraga, väljendatakse protsendina vaesusriski piirmäärast	0–17	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Esmatähtis	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Lastehoid	Samasse vanuserühma kuuluvatest lastest need lapsed, kes kasutavad (ametlikku, ⁽²⁾ muude isikute kui pereliikmete pakutavat) lastehoiuteenust	Alla kolmeaastased lapsed, lapsed kolme aasta ja kohustusliku kooliea vahel; alla 30 tunni nädalas, 30 või rohkem tundi nädalas	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Teisejärguline	Tuleks hinnata, kas jaotus sissetulekuvintiili kaupa on asjakohane
Lapsevanemate tööhõive mõju	Erinevused (protsendipunktides) järgmiste näitajate vahel — 20–49-aastaste isikute tööhõivemäär leibkonnas, kus ei ole kuni kuueaastaseid lapsi ja — 20–49-aastaste isikute tööhõivemäär leibkonnas, kus on vähemalt üks kuni kuueaastane laps.	Kokku, sugude kaupa	Eurostat, töjõu-uuring	Kontekst	Soovitav on vaadelda eraldi lapsi vanuses 0–3 ja vanuses 3–6
Hoolduskohustuse tõttu osaline tööaeg	Isikud, kes töötavad osalise tööajaga, sest hoolitsevad laste või töövõimetute täiskasvanute eest, väljendatakse protsendina kogu töötajaskonnast	Kokku, sugude kaupa	Eurostat, töjõu-uuring	Kontekst	
Sotsiaalsete siirete (v.a pensionid) mõju laste vaesuse vähendamisel	Erinevus laste vaesusriski määras enne ja pärast sotsiaalseid siirdeid (v.a pensionid)		Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Teisejärguline	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga
Liiga suured eluasemekulud	Rahvastiku protsent, kes elab leibkonnas, kus eluasemekulud kokku (pärast saadud eluasemetoetuste mahaarvamist) moodustavad üle 40% leibkonna kogu netosissetulekust (pärast saadud eluasemetoetuste mahaarvamist)	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17), vaesuse seisund (alla või üle vaesusriski piiri)	Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).	Teisejärguline	Soovitatakse lisada võrdlus tööealise (18–64) ja vanemaalise (65+) rahvastikuga

Kvaliteetteenuste kättesaadavus

Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	(Esmatähtis/teisejärguline)	Märkused
Väikelaste haridus	4-aastaste ja kohustusliku kooliea vahelisse vanuserühma kuuluvad lapsed, kes osalevad väikelastele suunatud haridussüsteemis	Sugude kaupa	UNESCO/OECD/EUROSTAT ⁽³⁾	Esmatähtis	

Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	(Esmatähtis/ teisejärguline)	Märkused
Lugemisoskus, matemaatika ja loodusteadused	15 aasta vanused lapsed, kelle punktid PISA testi nimetatud valdkondades olid 1 või alla selle (skaalal 1 (on madalaim punktide arv) kuni 5 (kõrgeim punktide arv)	Vanemate tausta järgi (haridustase, sünniriik)	OECD – PISA (4)	Esmatähtis	Praeguses andmebaasis puuduvad andmed Küprose ja Malta kohta.
Mittetöötavate või haridust ega kutset mitteomandavate noorte määr	Mittetöötavate või haridust ega kutset mitteomandavate noorte määr	Sugude kaupa, vanuses 15–19	Eurostat, tööjõu-uuring	Esmatähtis	
Varakult õpingud või koolituse katkestanud noored	Rahvastik vanuses 18–24, kellel on enamasti keskhariduse alumine aste ja kes ei õpi edasi	Sugude kaupa, kõrgeima lõpetatud haridustaseme järgi	Eurostat, tööjõu-uuring	Teisejärguline	
Isikud, kes väidavad, et arstiabi on kättesaamatu	Selliste 16–25-aastaste isikute osakaal, kes väidavad, et ei ole saanud arstiabi, sest see on kulukas või asub kaugel või kuna järjekorrad on pikad		Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC)		
Väikelaste suremus	Alla üheaastaste laste surmade arvu suhe aastas sel aastal elusana sündinud laste arvu suhtes (väljendatuna 1 000 elusana sündinud lapse kohta)	Lastevanemate sotsiaalmajandusliku staatuse järgi (väljatöötamisel)	Eurostat	Esmatähtis	
1–14-aastaste laste suremus	Surmade määr 100 000 elaniku kohta		Eurostat		
Madal sünnikaal	Sünnikaal alla 2 500 grammi (5,5 naela)		WHO – OECD	Esmatähtis	
Vaktsineerimine	Väikelaste protsent, kes on sel kalendriaastal saanud üheaastaseks ja keda on täies mahus vaktsineeritud läkakõha, difteeria, teetanuse ja lastehalvatuse vastu. Väikelaste protsent, kes on sel kalendriaastal saanud kaheaastaseks ja keda on täies mahus vaktsineeritud leetrite, mumpsi ja punetiste vastu.		WHO	Kontekst	
Rasvumus	15–24 aasta vanused noored, kelle kehamassi indeks on 30 või enam	Sugude kaupa ja lastevanemate sotsiaalmajandusliku staatuse järgi	Eurostat – EHIS (5)	Kontekst	
Regulaarsed suitsetajad	Igapäevaselt suitsetajate osakaal 15–24 aasta vanuste hulgas	Sugude kaupa ja lastevanemate sotsiaalmajandusliku staatuse järgi	Eurostat – EHIS	Kontekst	
Vaimne tervis	Noored inimesed (15–24), kellel on diagnoositud depressioon	Sugude kaupa	Eurostat – EHIS	Kontekst	Väljatöötamisel

Indikaator	Määratlus	Jaotused	Päritolu	(Esmatähtis/ teisejärguline)	Märkused
Noorte surma põhjuseks enesetapp	Enesetapu tagajärjel surnud noorte (15–24-aastased) osakaal 100 000 elaniku kohta	Sugude kaupa	Eurostat – surma põhjuste statistika	Kontekst	
Halvad eluasemetingimused	Rahvastiku protsent, kes kannatab järgmiste eluasemega seotud probleemide all. Need probleemid on: 1) katus laseb läbi, seintes ja põrandas on niiskus või akna- raamid või põrand mädanevad; 2) eluasemes puudub vannituba või duširuum; 3) puudub vesiklosett, mis on ainult selle leibkonna kasutada; 4) muud probleemid eluasemega: liiga pime, pole piisavalt valgust.	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17), vaesus- riski seisund (alla või üle vaesusrisiki piiri)	Eurostat / sissetu- lekut ja elamistin- gimusi käsitlev ELi statistika (EU- SILC)	Esmatähtis	
Ülerahvastatud	Protsent rahvastikust, kes elavad ülerahvastatud leibkonnas. Isik loetakse ülerahvastatud leibkonnas elavaks juhul, kui leibkonna käsutuses olevate ruumide arv ei võrdu vähemalt järgmisega: — üks ruum leibkonna kohta; — üks ruum paari kohta; — üks ruum kõigi isikute jaoks, kes on vanuses 18+; — üks ruum kahe isiku jaoks, kes on samast soost ja vanuses 12–17; — üks ruum iga isiku jaoks, kes on erinevast soost ja vanuses 12–17; — üks ruum kahe alla 12-aastase isiku jaoks.	Vanuserühmad (0–17, 0–5, 6–11, 12–17), vaesus- riski seisund (alla või üle vaesusrisiki piiri)	Eurostat / sissetu- lekut ja elamistin- gimusi käsitlev ELi statistika (EU- SILC)	Esmatähtis	

(1) Esmatähtsad indikaatorid on need, mis hõlmavad paljusid valdkondi, mida peetakse kõige olulisemaks tulemuse näitajaks. Teisejärgulised indikaatorid toetavad esmatähtsaid indikaatoreid, kirjeldades üksikasjalikumalt probleemi olemust või probleemi teisi dimensioone. Konteksti kuuluvad indikaatorid on need, mis pakuvad täiendavaid andmeid ja taustteavet. Kavandatud loetelu indikaatoritest on soovituslik ja jätab võimalusi esitada muud taustteavet, mida peetakse asjakohaseks riiklikku konteksti paigutamise ja riiklike olude parema mõistmise seisukohast.

(2) Ametliku teenusena määratletakse järgmised teenused: koolieelne või samaväärne kohustuslik haridus, väljaspool koolitunde pakutavad tsentraalsed teenused, lastesõim, lasteade või muu päevahoiukeskus, sealhulgas perekondlik päevahoid, elukutselised atesteeritud lapsehoidjad. Perekonnaliikmete, naabrite või atesteerimata lapsehoidjate lastehoiuteenuseid ametlike lastehoiuteenuste hulka ei loeta.

(3) UNESCO/OECD/EUROSTATi andmebaasid haridust käsitleva statistika kohta.

(4) http://www.oecd.org/statisticsdata/03381.en_2649_35845621_1_119656_1_1_1.00.html.

(5) EHIS on Euroopa terviseuuring.